

Túllépni saját köreinken

Kis Róka Csabával beszélget Sirbik Attila

☛ **Sirbik Attila:** *A magyar festészetben nincs hagyománya az emberi testet tabuk nélkül felmutató, ahhoz a végletekig ironikusan viszonyuló magatartásnak. Képeid mindezt felfokozottan állítják középpontba. Honnan nálad ez a gyakran obszcenitásba hajló poszthumán vízió?*

☛ **Kis Róka Csaba:** Egy meglehetősen hosszú folyamatról van szó. Évekig, még egyetemi tanulmányaim során kerestem a saját hangom. Olyan motívumkészletet alakítottam ki, amivel a leghitelesebb módon tudtam kommunikálni. Spontán rajzoltam. Amit megláttam vagy ami megjelent a fejemben, azt lerajzoltam, aztán ezekből kiszűrődtek a leggyakoribb, általam legkezelhetőbb motívumok,

KIS RÓKA CSABA

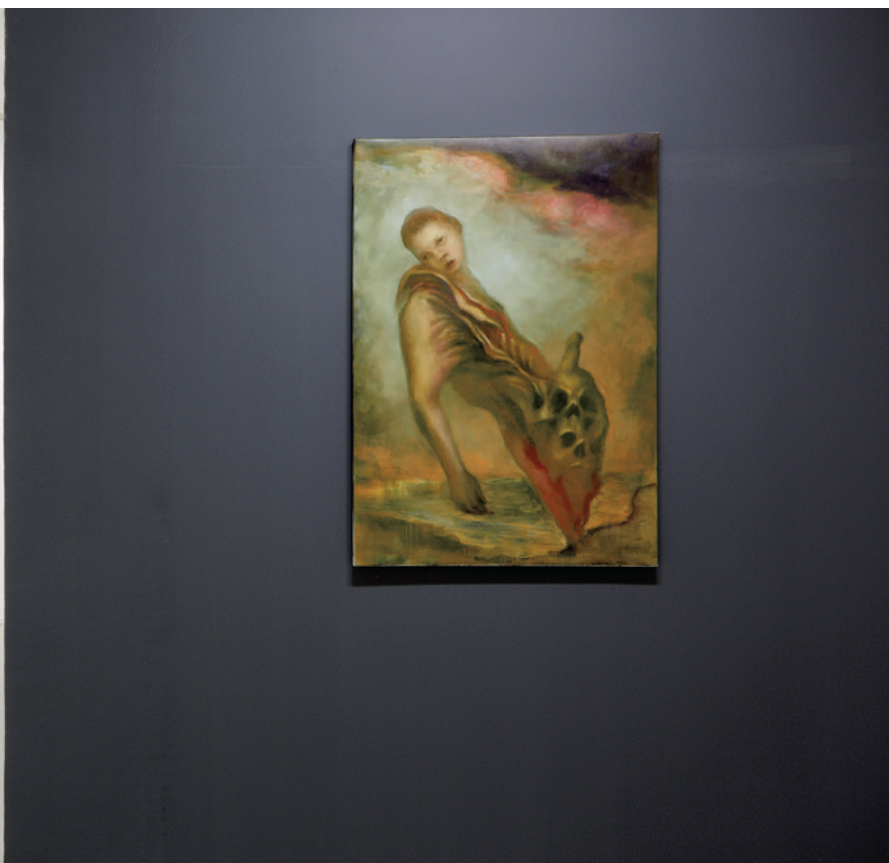
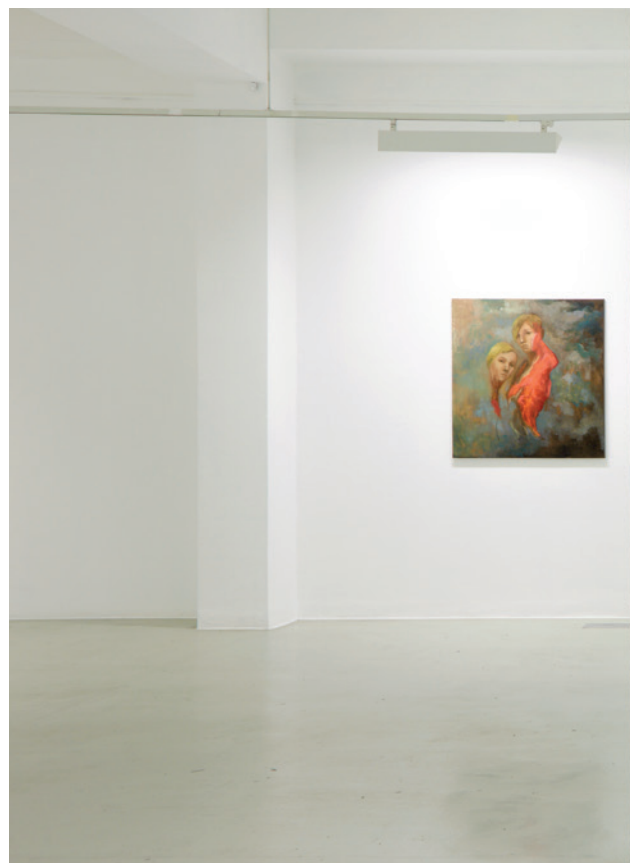
Weltschmerz – Kis Róka Csaba kiállítása. Trafó Galéria, Budapest, 2014. december 18 – 2015. február 4.

© Fotó: Surányi Miklós

2015 / 4

amelyeket később már tudatosan kezdtem alkalmazni. Ilyen motívum a keresztény ikonográfiához köthető szakállas, kopasz szent vagy a fallosz-ábrázolás is, ami a házfalakon látható, vizuális káromkodásnak tekinthető firkákból ragadt meg bennem. Ezt kezdtem helyzetbe hozni, átlényegíteni, rétegekkel felruházni. Így már nem csupán trágár, de kontextustól függően akár a hatalmat is kifejező szimbólummá vált. Az, hogy egy képen belül több alaknál is alkalmazom, különféle pozitúrákban jelenítem meg, zavarba ejtő hatást kelt. Olyan jelentéstartalmak tárulnak így fel, amelyek túlmutatnak az ábrázolt motívumon. Háttéréim már a kezdetekben klasszikus festészetre emlékeztető tájak voltak, megspékelve leomló paneltömbökkel, ami egyébként egy konkrét kelet-németországi utazás élményéből eredeztethető. Olyan városokat látogattunk meg 2005 telén, ahol a munkanélküliség miatti elvándorlás okán egész lakótelepek néptelenedtek el.

A megcsonkított, abuzált figurák a reneszánsz és barokk festészet nyomán kerültek be látókörömbe. Tizenévesen olyan death metal zenekarokat hallgattam, akik előszeretettel alkalmaztak lemezborítóikon gótikus és reneszánsz purgatórium-ábrázolásokat. Zenéjük pedig posztapokaliptikus hangulatot árasztott magából. Akkoriban döbbsentem rá, hogy a festészet is lehet olyan, mint a zene, ami később le is csapódott munkáimban. Meg kellett érnem ahhoz, hogy azt a sötét tónusú tartalmat, amit ezekből a zenékből inspirálódva

a vászonra akartam átültetni, hiteles festészeti nyelven tudjam közölni. Innen eredeztethető az a súlyos fogalmazásmód, ami jellemez. A víziójelleg pedig annak is köszönhető, hogy figuráimat soha sem egy jól körülhatárolható korhoz kötve ábrázolom. Nem ruházom fel őket egyértelmű attribútumokkal, ami, mondjuk, a jelenhez igazodna, vagy ha igen, akkor mixtúrát képezek. Ez különösen igaz a két-három évvel ezelőtt készített munkáimra. Korábban egy képen belül ábrázoltam a különféle korokból eredő motívumokat, még a csodaszarvas is egészen gyakori vendége volt alkotásaimnak. Jelenlegi figuráim lenyűzött bőrt viselnek, a sajátjukat vagy másét. A kortársansággal és a szétcincáltsággal az a célom, hogy a mindenkori borzalmakról beszéljek, az emberi természet sötét oldaláról, arról, ami természetünkéből fakad.

SA: Alkotásaid a kortárs magyar képzőművészeti szcénában egy teljesen egyedülálló, ugyanakkor önmagában koherens alkotói attitűdöt mutatnak. Festészedet táplálkozik más kultúrkörökből is, vagy inkább egyfajta fúzióteremtésről van szó? Fúzió akár a barokk dagályosság és a horrorfilmekből jól ismert éles brutalitás között, áltörténelem és posztapokalipszis egymásra találása?

KRCs: Érdekes volt felismerni, hogy a szinte gyökértelen festészetünkhöz hasonlóan itthon az is gyökértelen, amit én csinálok. Ez a fajta besorolhatatlanság egyfelől jó, mert unikális lehet, másfelől pedig, mivel nehéz párhuzamot vonni, nagy mértékben megnehezíti festményeim befogadását. Viszont én mégis látok előzményeket, ilyen például Roskó Gábor festészete, Kósa János kilencvenes években készült munkái vagy Mednyánszky katonáábrázolásai.

Festészetem az európai hagyományokból indul ki, a film mint vizuális inger is erősen hat rá. A brutalitás ábrázolása azonban sokkal izgalmasabb egy festmény esetében, hiszen egy állóképet látunk csupán, amitől legfeljebb elfordulhatunk. Ez sokkal könnyörtelenebb a nézővel szemben. Ez a fajta könnyörtelenség természetes része volt a korábbi festészetnek. Vegyünk akár bibliai témákat ábrázoló festményeket, mint amilyen például az ártatlanok lemészárlása. Maga a történet is hátborzongató, hát még ábrázolva, ahogy a csecsemőket földhöz vágják. Szóval azt gondolom, hogy ha ez a képi világ az európai festészet része (nem beszélve arról, hogy a barokk számomra a legérdekesebb időszak), miért ne kommunikálhatnék én is ezen a nyelven. Ha a Rijksmuseumban találkozunk ilyen képi világgal, semmi kifogásunk nincs ellene, viszont ha egy kortárs festő hozza ezt a nyelvet, sok esetben visszautasítjuk.

SA: A francia független képzőművészeti „iskola” gyakran operál a fő védjegyének tekinthető borzalmak különféle ábrázolásával,

csönkításokkal, perverziókkal, sok esetben ironikus kontextusba helyezve azokat. Nálad milyen szerepet játszik az irónia és a humor?

KRCs: Érdekes az általuk képviselt gátlástalan kifejezésmód, azonban számomra nem releváns ez a tömény, levegőtlen trash világ, ami már szinte önmagát oltja ki. Egy zenemű is akkor működik, ha előkészületek előzik meg a fő témát. A humor és az irónia nálam teret képez a groteszk, brutális motívumoknak, amelyek így kihangsúlyozódhatnak, viszont lélegzethez is juthatnak egyúttal. Humorossá válhat, ha egy bizarr jelenetet nyugodt, bukolikus tájba helyezek, kellemes idilli hangulatot sugárzó színekkel festek meg. Vagy ha például Hitlert gyerekként jelenítem meg, kismadrágban, kezében két patkánnyal, amint értetlenül nézi, miként repülnek ki a csodaszarvas testéből más patkányok. Kínunkban is szoktunk nevetni, sok módja van a humor előidézésének, de kell hozzá a megfelelő befogadó is. Nem lehet mindenkihez szólani egyszerre.

SA: Mit jelent számodra a hatásvadász jelző, véleményed szerint hol húzódik a provokáció határai?

KRCs: Sokan negatív módon értelmezik a hatásvadász jelzőt. Szerintem egy műalkotás akkor kelt figyelmet, ha az. Maurizio Cattelan pápa szobra jó példa erre, vagy Ron Mueck is. A lényeg, hogy a mű túlmutasson ezen. Rendkívül érdekesnek tartom, hogy sokan provokatívnak tartják a festményeimet. Internetes sajtóban megjelent interjúim kommentjeibe beleolvasva meglepő, hogy még a mai képeim is kicsapják a biztosítékot, pedig jóval absztraktabb módon fogalmazok a pár évvel ezelőttiekhez képest. Meglepő, hogy festményekre reagálnak így. Ez megerősít abban, hogy festéssel napjainkban is lehet kommunikálni, reakciót kiváltani. Provokatív lehet egy festmény is, ha nem azt mutatja, amit általában egy festménytől elvárunk. Amúgy meg teljesen személyiség- és kultúrafüggő, mi válik provokatívvá. A Charlie Hebdo szerint bármit és bárkit ki lehet gúnyolni, mert a baloldali szemléletben ez elfogadott, de látjuk azt, milyen reakciót váltott ki. Az PC (politikailag korrekt), ha mindent egyformán kitekerünk? Márpedig ropant PC-nek tartjuk magunkat. Az a baj, hogy mégsem látunk túl saját köreinken. Természetesnek tartjuk saját vonatkoztatási rendszerünket és azt gondoljuk, hogy ezt más rendszerek is értik és elfogadhatónak tartják, az pedig eszünkbe sem jut, hogy ez mélyen sértő lehet. És ilyenkor ez befűrődik a másik rendszer szövetébe, ami beláthatatlan ellenreakciókat válthat ki.

KIS RÓKA CSABA
Hadi égbolt, 2014, olaj, vászon, 100×95 cm
© Fotó: Surányi Miklós

KIS RÓKA CSABA
Alávaló bárgyúság,
2014, olaj, vászon,
115×80 cm
© Fotó:
Surányi Miklós

✚ **SA:** Pontosan tudod, mikor képes egy-egy képed sokkolni a befogadót, vannak ilyen szűrőid?

✚ **KRCs:** Eleinte fel sem tűnt, hogy amit csinálok, az sokkoló is lehet. A 2000-es évek elején beadtam egy négy alkotásból álló kisméretű sorozatot egy fehérvári tárlatra, amit egy egyházi tulajdonban lévő épületben rendeztek. Néhány nappal a megnyitó előtt telefonáltak, hogy díjat kaptam, viszont a munkáimat nem állítják ki, mert azok trágárok. Meg voltam lepődve. Úgy éreztem, megtámadtak, hiszen azok a képek egyszerűen expresszívok voltak, még meg sem jelentek rajtuk a később rám jellemző motívumok.

Tulajdonképpen nem érzem sokkolónak a festményeimet, hiszen ezek mégiscsak képek a falon. Másfelől pedig értem ezt az effektust, viszont nem vagyok képes egy külső, objektív nézőpontból megítélni annak mértékét. Rengeteg vizuális inger ér minket, olyanok is, amelyek sokkolóak lehetnek. A tévében, a filmek közti reklámzuhatag engem például sok esetben sokkol, pedig csak mosogatószerekről vagy babakenőcsőkről van szó. Vagy gondoljunk bizonyos lemezborítókra, a metál kultúrára jellemző képi motívumokra, amelyek ma már teljesen elfogadottak. Egy zenei kultúra jól beazonosítható, elfogadott vizuális megjelenési formája. Akárcsak az Iron Maiden három méteres, színpadon totyogó Eddie figurája. Amit én csinálok, az galériák és múzeumok falain megjelenő műtárgyként van besorolva. Könnyen túl lehet lépni a sokkhatáson, ha megfelelő intelligenciával fordulunk a képek felé és felfedezzük, hogy ez nem más, mint egyfajta közlési forma, amelynek ráadásul több ezer éves hagyománya van, csak ebben a korban mások a vonatkozásai.

✚ **SA:** Van bármiféle viszony és kommunikáció a képeid között, a vissza-visszatérő motívumokon túl?

✚ **KRCs:** Persze. Munkamódszeremből adódóan egyik festmény szüli a másikat. Mikor egy bizonyos képen dolgozom, óhatatlanul felmerülnek olyan újabb képek, festészettechnikai megoldások, amelyek esetleg a festmény előrehaladottságából adódóan nem alkalmazhatók, csak egy következőn. Tulajdonképpen a festményeim generálják egymást. Olyan is előfordul, hogy egy sokkal korábbi festményemből nyerek ötletet. Az utóbbi időben ciklusokban dolgozom. Egy év alatt nagyjából két ilyen van. Minden ciklusnál kettővel korábbihoz nyúlok, az előző, még nagyon friss tapasztalatok mindig enyhébben érvényesülnek.

✚ **SA:** A nemrég a Trafó Galériában látott képeiden egyfajta elmozdulás látszik a korábbi munkáidhoz képest. Visszafogottabbak, lekevertettebbek. Tudatos transzformálásról vagy csak transzponálásról van szó, ha alkalmazhatjuk ezt a zene világában használatos szakkifejezést a képeid közötti viszony megközelítésére?

✚ **KRCs:** 2011 tavaszán volt az acb Galériában egy önálló kiállításom. Akkor fogalmazódott meg bennem egyfajta igény a változtatásra. Nem éreztem már kihívásnak, hogy olyan képeket fessek, mint addig. Egy sokkal sűrítettebb fogalmazásmódot kezdtem el alkalmazni. Ennek érdekében meg kellett metszenem a korábban felépített rendszeremet. A festészet nyelvezetére, a festmény absztrakt tartalmára kezdtem koncentrálni. Csökkentettem a figurák számát, igyekeztem minél kevesebb motívumba sűríteni mindazt, amit korábban a sokszereplős jelenetek jelentettek számomra. Ebből adódóan kevesebb az akció ezeken a vásznanon, ami visszavesz a humorfaktorból is. Azonban ez nem veszteségként jelenik meg, nem is akarom azt a fajta tobzódást előidézni, ami korábban jellemezte képeimet. Innen nézve valóban visszafogottabbak az új munkáim, de amit már többször is megkaptam, hogy ezek lágyabbak lennének – nem tartom valósnak. Sőt, szerintem sokkal keményebbek és könyörtelenebbek, mint amit valaha is festettem, pont azért, mert nem jellemző rájuk a humorral való feloldás. Ez egy konzekvens folyamat, ami itthon nem is igazán volt látható, mivel az akkor készült munkákat nagyrészt Hollandiában és Svájcban mutattam be. 2013-ban szintén az acb-ben volt önálló tárlatom.² A Trafós kiállításon pedig egy még kompresszáltabb eredmény – csak, hogy én is éljek egy hangtechnikai kifejezéssel – került kiállítási helyzetbe. Inkább a transzponálás tűnik megfelelő jelzőnek, hiszen nem alakítottam át teljesen, hanem módosítottam nyelvezetemen, ami konzekvens folytatása eddigi tevékenységemnek.

1 Weltschmerz – Kis Róka Csaba kiállítása. Trafó Galéria, Budapest, 2014. december 18 – 2015. február 4.

2 Kis Róka Csaba: *Kihalni tudni kell.* acb Kortárs Művészeti Galéria, Budapest, 2013. november 22 – december 20.